

Spis treści

Wstęp	V
Wykaz skrótów	XI
Rozdział I. Wykładnia prawa UE – zagadnienia ogólne	1
§ 1. Wykładnia prawa i jej rodzaje a porządek prawny Unii Europejskiej	9
I. Pojęcie i rodzaje wykładni prawa	9
II. Wykładnia operatywna (decyzyjna)	14
III. Wykładnia operatywna w porządku prawnym Unii Europejskiej	18
§ 2. Reguły i proces wykładni operatywnej w unijnym porządku prawnym	25
I. Reguły wykładni operatywnej	25
II. Proces wykładni operatywnej	32
III. Reguły i proces wykładni operatywnej prawa unijnego	43
§ 3. Wykładnia i hermeneutyka prawa a udział Polski w prawie unijnym	47
§ 4. Kulturowe aspekty wykładni prawa UE	63
I. Kultura i kulturowe ujęcie prawa	63
II. Wpływ kultury na integrację i prawo UE	67
III. Kulturowe uwarunkowania wykładni prawa UE	75
§ 5. Ekonomiczne aspekty wykładni prawa unijnego	80
I. Instytucjonalny pluralizm interpretacyjny i jego wpływ na postrzeganie stosowania prawa	80
II. Aktywizm sędziowski jako konsekwencja instytucjonalnego pluralizmu interpretacyjnego	92
III. Zasada odpowiedzialności państwa za działanie niezgodne z prawem Unii Europejskiej w orzecznictwie TSUE	96
IV. Ekonomiczna analiza reżimu odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za naruszenie prawa unijnego przez sąd krajowy	103
§ 6. Derywacyjność wykładni prawa UE	113
I. O wykładni derywacyjnej w ogólności	113
II. Sytuacja wykładni prawa UE	116
III. Adekwatność założeń derywacyjnej koncepcji wykładni w praktyce interpretacyjnej prawa UE	120
IV. W stronę walidacyjno-derywacyjnej wykładni prawa UE	125
Rozdział II. Reguły i argumenty interpretacyjne w wykładni prawa UE ..	129
§ 7. Reguły językowe wykładni prawa UE	137
I. Rozważania ogólne dotyczące wykładni językowej	137
II. Specyfika wykładni językowej prawa UE	142
III. Miejsce i rola reguł językowych w wykładni prawa UE	147
IV. Podsumowanie	152
§ 8. Reguły systemowe wykładni prawa UE	153
I. Uwagi ogólne	153
II. Wykładnia systemowa jako odniesienia do kontekstu	156

III. Wykładnia systemowa jako odniesienia do aksjologii (wykładnia pozajęzykowa)	162
IV. Zasada interpretacji prawa krajowego zgodnie z prawem unijnym jako element wykładni systemowej	167
§ 9. Reguły celowościowe i funkcjonalne w wykładni prawa UE	172
I. Teoretyczne aspekty wykładni celowościowo-funkcjonalnej	172
II. Reguły celowościowe i funkcjonalne w wykładni prawa UE	177
III. Cel i funkcja jako metaargumenty wykładni prawa UE	183
§ 10. Reguły kolizyjne i inferencyjne w interpretacji prawa Unii Europejskiej	185
I. Kolizja normatywna w procesie stosowania prawa	185
II. Usuwanie kolizji normatywnej w wykładni i stosowaniu prawa UE ..	188
III. Reguły inferencyjne w wykładni prawa Unii Europejskiej	199
§ 11. Zasady prawa w wykładni prawa UE	204
I. Uwagi ogólne	204
II. Zasady prawa w procesie decyzyjnym a wykładnia aksjologiczna prawa UE	207
III. Zasada jednolitości wykładni prawa unijnego	214
IV. Wykładnia zasad ogólnych prawa unijnego	217
V. Wykładnia zasad ogólnych prawa międzynarodowego i krajowego ...	220
§ 12. Klauzule generalne w wykładni prawa UE	225
I. Uwagi ogólne	225
II. Klauzule generalne w prawie unijnym	228
III. Klauzule generalne zaczerpnięte z prawa międzynarodowego i krajowego	231
IV. Klauzule generalne a zwyczaje i zwroty szacunkowe w prawie unijnym	238
§ 13. Precedens w prawie europejskim	244
I. Bariery naszego myślenia o prawodawczej roli sądów	244
II. Precedens w prawie Unii Europejskiej	249
III. „Unijna ścieżka precedensu”	255
IV. Problem instrumentalizacji precedensu	261
V. Jakość precedensu a tożsamość sądu	266
Rozdział III. Wykładnia poszczególnych rodzajów i gałęzi prawa UE	269
§ 14. Prawa człowieka w wykładni prawa UE	274
I. Wprowadzenie	274
II. Orzecznicza geneza i normatywne następstwa praw człowieka w Unii Europejskiej	275
III. Rola Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w wykładni praw człowieka	278
IV. Karta Praw Podstawowych	282
V. Problematyka reguł wykładni prawa	285
§ 15. Wykładnia prawa prywatnego UE	286
I. Prawo prywatne UE	286
II. Specyfika wykładni prawa prywatnego	289
III. „Odkrywanie” wykładni prawa prywatnego UE	292
§ 16. Specyfika wykładni prawa podatkowego w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości	299
I. Pluralizm argumentacyjny w wykładni prawa podatkowego w kontekście europejskim	299
II. Argument słuszności w wykładni Trybunału Sprawiedliwości dotyczącej prawa podatkowego	305

III. Koncepcja nadużycia prawa jako przykład rekonstruowania znaczeń prawnych przez TSUE	310
IV. Cechy ogólne wykładni prawa podatkowego dokonywanej przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	318
§ 17. Wykładnia prawa pierwotnego i prawa wtórnego UE	322
I. Wprowadzenie	322
II. Hierarchia źródeł prawa w UE i kontrola legalności aktów prawa wtórnego	325
III. Wykładnia prawa UE – zagadnienia ogólne	327
IV. Wykładnia prawa pierwotnego UE	330
V. Wykładnia prawa wtórnego UE	334
§ 18. <i>Soft law</i> w wykładni i stosowaniu prawa UE	339
I. Wprowadzenie	339
II. <i>Soft law</i> jako element porządku prawnego UE – reguły „instytucjonalne” i „prywatne”	340
III. <i>Soft law</i> jako argument walidacyjny	342
IV. <i>Soft law</i> jako źródło argumentów interpretacyjnych	348
V. Stosowanie <i>soft law</i> a „rozszerzony efekt regulacyjny”	350
§ 19. Wykładnia prawa międzynarodowego a wykładnia prawa Unii Europejskiej	352
I. Wprowadzenie	352
II. Reguły wykładni prawa międzynarodowego	355
III. Reguły wykładni prawa UE	360
IV. Prawo międzynarodowe w wykładni Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	370
Rozdział IV. Wykładnia sądowa w porządku prawnym UE	373
§ 20. Dialog sądowy w prawie europejskim. Pomędzy obietnicą a rzeczywistością	388
I. Wprowadzenie	388
II. Unijny dialog sądowy. Postępowanie prejudycjalne	389
III. Dialog sądowy w „europejskiej wspólnocie sądów”. Trybunał Sprawiedliwości UE a Europejski Trybunał Praw Człowieka	418
IV. Sądowy dialog konstytucyjny i „wspólnota sądów” – wzmianka	422
V. Sądowy dialog i sędziowski temperament	425
§ 21. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Od „sądowego aktywizmu” do „europejskiej filozofii sądenia”?	426
I. Problem i terminologia	426
II. Jak rozumieć i opisywać Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej?	430
III. „Unijna rozumność”. Rekonstrukcja modelu	441
IV. „Unijna rozumność” <i>in action</i> . Aplikacja modelu	446
V. „Unijna rozumność” i europejska filozofia sądenia. W służbie „wspólnoty prawa” i obywateli	459
§ 22. Argumentacja interpretacyjna w uzasadnieniach orzeczeń TSUE ..	467
I. Uwagi wprowadzające. Istota oraz szczególny charakter uzasadnień orzeczeń TSUE	467
II. Konstrukcja uzasadnienia orzeczenia TSUE i miejsce argumentacji interpretacyjnej w uzasadnieniu	469
III. Styl uzasadnień TSUE	472
IV. Funkcje i adresaci uzasadnień orzeczeń TSUE a prezentowana w tych uzasadnieniach wykładnia prawa	475
V. Argumentacja interpretacyjna w uzasadnieniach orzeczeń TSUE	479

§ 23. Obowiązek wykładni zgodnej w kontekście wykładni prawa UE przez sądy polskie	483
I. Wprowadzenie	483
II. Obowiązek wykładni zgodnej – zarys koncepcji	484
III. Obowiązek wykładni zgodnej – kwalifikacja teoretycznoprawna	486
IV. Model realizacji obowiązku wykładni zgodnej w procesie stosowania prawa	493
V. Praktyka sądów polskich – kluczowe problemy	506
VI. Konkluzje	515
§ 24. Wykładnia prawa UE w orzecznictwie TK	517
I. Wprowadzenie	517
II. Konteksty wykładni prawa UE	518
III. Uznanie roli TS w wykładni prawa unijnego	527
IV. Procedura pytań prejudycjalnych w orzecznictwie TK	528
V. Prawo UE w orzecznictwie TK	530
VI. Konkluzje	537
§ 25. Wykładnia prawa UE w orzecznictwie SN	539
I. Wprowadzenie	539
II. Sąd Najwyższy jako sąd UE – specyfika i jej konsekwencje w sferze stosowania prawa	539
III. Prawo UE jako argument walidacyjny	542
IV. Stosowanie prawa przez SN a obowiązek wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym	546
V. Argumenty interpretacyjne i określenie konsekwencji prawnych	547
§ 26. Wykładnia prawa Unii Europejskiej w orzecznictwie WSA i NSA ..	551
I. Sądy administracyjne jako sądy unijne	551
II. Rola prawa UE w sądowej kontroli administracji	552
III. Wpływ prawa unijnego na wykładnię w sprawie sądowoadministracyjnej	556
IV. Wpływ orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE	562
§ 27. Argumenty interpretacyjne w pytaniach prejudycjalnych sądów polskich	565
I. Zagadnienia wstępne	565
II. Prawne ramy dokonywania wykładni w ramach pytania prejudycjalnego	567
III. Konstrukcja uzasadnienia pytania prejudycjalnego i miejsce argumentacji interpretacyjnej w tym uzasadnieniu	569
IV. Adresaci i funkcje uzasadnień pytań prejudycjalnych	572
V. Argumentacja interpretacyjna w uzasadnieniach pytań prejudycjalnych	575
Indeks rzeczowy	581